

Nallıhan-Hoşebe Orman İçi Dinlenme Yerinin Rekreasyon Kaynaklarının Geliştirilmesi

Nilüfer KORKMAZ¹

Nilgül KARADENİZ¹

Geliş Tarihi: 26.11.2002

Özet: Bu araştırma, Ankara çevresinde bulunan ve özellikle Nallıhan ve Beypazarı ilçelerinin rekreasyon ihtiyacını karşılamaya hizmet eden Nallıhan-Hoşebe Orman içi Dinlenme Yerinin rekreasyon kaynaklarının belirlenmesi ve bu kaynakları geliştirme olanaklarının saptanması amacıyla yürütülmüştür. Araştırma alanının doğal ve kültürel kaynaklarının belirlenmesi çalışmanın önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. "Orman İçi Rekreasyon Potansiyeli Değerlendirme Yöntemi" çerçevesinde bu kaynakların rekreasyon değerleri tespit edilmiştir. Diğer yandan, araştırma alanında piknik alanı özelliklerinin ve ziyaretçi istek ve ihtiyaçlarının saptanmasına yönelik bir anket gerçekleştirilmiş ve değerlendirme bölümünde bu anketin sonuçlarından da yararlanılmıştır. Son olarak araştırma alanının rekreasyon potansiyeli belirlenmiş ve rekreasyon kaynaklarının geliştirilmesi için öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: orman içi dinlenme yeri, Nallıhan-Ankara, Hoşebe, rekreasyon kaynakları

Improvement of Recreational Resources of Nallıhan-Hoşebe Forest Recreation Area

Abstract: This research has been performed for determining the recreational resources of the Nallıhan-Hoşebe forest recreation area that serves Nallıhan and Beypazarı district population and to determine the possibilities of the development of these resources. Determining of the natural and cultural resources forms an important part of this research. In the frame of the "Evaluation Method of Forest Recreation Potential", recreational values of these resources has been determined. On the other hand, a questionnaire has been prepared for determining the features of the visitors and the picnic area and the needs and the requests of the visitors. Additionally, in the evaluation part, the results of this questionnaire were used. Finally, the recreation potential of the study area was determined and suggestions were put forward in order to develop the recreational resources.

Key words: forest recreation area, Nallıhan-Ankara, Hoşebe, recreational resources

Giriş

Günümüz sanayileşmeye beraber hızla gelişen kentler: hızlı nüfus artışı, kırdan kente göç, kentlerdeki yoğun iş yaşamı, hava ve gürültü kirliliği gibi sorunlarla karşı karşıyadır. Kentli insan, yoğun kent ve iş yaşamı içinde ruh ve beden sağlığını kaybetmekte, yaşamdaki verimini yitirmekte ve rekreasyon ihtiyacını yoğun bir şekilde hissetmektedir.

Bugün insanların rekreasyon ihtiyaçlarını karşılayan en önemli yerlerden biri kırsal rekreasyon alanlarıdır. Kent yakınında bulunan ve orman rejimine giren, halkın rekreasyon ihtiyacını karşılamak üzere ayrılmış olan "orman içi dinlenme yerleri" ise önemli kırsal rekreasyon alanlarındandır.

Ülkemizde kentlerin bir çoğu, son derece sınırlı açık ve yeşil alanlara sahiptir. Giderek daha da hızla artan yapılaşma ve rant kavgaları, bu sınırlı alanların da elden çıkmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte, ekonomik oluşları, ulaşım kolaylığı, rekreasyon olanakları ve doğal güzellikleri nedeniyle orman içi dinlenme yerleri, günümüz Kentlisi için cazip rekreasyon alanları haline gelmiştir.

Ancak, orman içi dinlenme yerleri yoğun ve yanlış kullanımdan kaynaklanan baskılara ve onarılması mümkün olmayan olumsuz etkilere maruz kalmaktadır. Bu

etkiler, özellikle kent çevresinde bulunan orman içi dinlenme yerlerinin yetersiz sayıda ve kapasitede olmasından, ziyaretçilerin bu alanları yanlış kullanmasından ya da orman içi dinlenme yerinin yanlış ve eksik planlanmasından kaynaklanmaktadır.

Çalışmada, Ankara'ya 160 km uzaklıkta bulunan ve çoğunlukla Nallıhan ilçe merkezi ile çevresinde bulunan Çayırhan, Beypazarı gibi yerleşimlere hizmet eden Hoşebe Orman İçi Dinlenme Yeri, rekreasyon olanakları açısından incelenmiştir. Çalışmada öncelikle rekreasyon ve orman içi dinlenme yeri kavramları incelenmiş, alanın mevcut kullanım özellikleri, doğal kaynak özellikleri ve kullanıcı özellikleri tespit edilmiştir. Bunun sonucunda elde edilen veriler değerlendirilmiş ve Nallıhan-Hoşebe Orman İçi Dinlenme Yerinin tahribini önleyecek, ancak alanın rekreasyon olanaklarından en iyi şekilde yararlandırılmasını ve rekreasyon olanaklarının geliştirilmesini sağlayacak öneriler sunulmuştur.

Materyal ve Yöntem

İnceleme alanı olan Nallıhan-Hoşebe Orman İçi Dinlenme Yeri, Ankara'nın Nallıhan ilçesine 160 km uzaklıktadır.

¹ YÜKSEL Lisans Tez'inden alınmıştır

¹ Ankara Univ. Ziraat Fak. Peyzaj Mimarlığı Bölümü-Ankara

Hoşbebe Orman İçi Dinlenme Yeri, Nallıhan ve çevresinde, halkın rekreasyon ihtiyacını karşılayan, doğal kaynaklar açısından değeri ender rekreasyon alanlarından biridir. Kaynak bozulmalarını önlemek ve kullanıcıların alandan daha fazla yararlanmasını sağlamak amacıyla inceleme alanı olarak seçilmiş ve rekreasyon kaynaklarının geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Araştırmada inceleme alanına ait 1/25 000 ölçekli konum, 1/100 000 ölçekli toprak yapısı, 1/25 000 ölçekli yüzey şekilleri ve 1/500 ölçekli eğitim haritasından yararlanılmıştır. Bu haritaların hazırlanmasında, Karayolları Genel Müdürlüğü (2000), Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü (1992), Milli Parklar Genel Müdürlüğü (1992) ve Kiper (1994)'in haritaları esas alınmıştır.

Araştırmada Meteoroloji Genel Müdürlüğü verilerinden, Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün hazırlanmış olduğu rapor ve seminerlerden ve konuya ilişkin yerli ve yabancı literatürden ve internet taramalarından elde edilen dokümanlardan yararlanılmıştır. Alanda çekilen fotoğraflar ise değerlendirme aşamasında kullanılan diğer yardımcı materyali oluşturmaktadır.

Araştırmada doğal ve kültürel kaynaklar temel alınarak, bunların analizi sonucunda alanın rekreasyon potansiyelinin saptanmasını ve bu potansiyelin geliştirilmesine yönelik olanakların belirlenmesini sağlayacak bir yöntem izlenmiştir.

Buna göre; doğal kaynaklara ilişkin envanterler hazırlanmış, kültürel verilere ilişkin veriler toplanmış, toplanan veriler rekreasyon potansiyeli açısından değerlendirilmiş, alanın rekreasyon potansiyelinin geliştirilmesi olanakları tespit edilmiştir.

Araştırmada Gülez (1990)'in "Orman İçi Rekreasyon Potansiyeli Saptanması" yönteminden yararlanılmıştır.

Gülez (1990)'in geliştirdiği yöntem, orman içi dinlenme yerinde güncel rekreasyon potansiyelinin kolaylıkla saptanmasını sağlamaktadır. Ağırlık puanlarının verildiği Orman İçi Rekreasyon Potansiyeli Değerlendirme Formu (ORPDF), tüm özellikleri sistemli bir şekilde bir araya topladığından, olumsuz ya da geliştirilebilecek faktörler kolayca tespit edilebilmektedir. Sınırlı verilerle sahip olunan alanlar hakkında iklim verileri dışında istatistiksel bir bilgi gerektirmemektedir. Gelecekteki rekreasyon potansiyelini de değerlendirme olanağı sunduğundan bu yöntemin araştırma konusuna daha uygun olduğu düşünülmüş ve araştırma yöntemi olarak seçilmiştir.

Bu yöntemde göre rekreasyon potansiyeli, aşağıda belirtilen eşitlikten yararlanılarak hesaplanmaktadır.

$$P+I+U+RK+OSE = \% RP$$

Sembollerin anlamları ve alabilecekleri maksimum değerler Çizelge 1'de verilmektedir.

Yöntemdeki öğeleri bir araya toplayan ve orman içi dinlenme yeri için öğelerin en çok alabilecekleri puanları da gösteren ORPDF, Çizelge 2'de verilmiştir.

Araştırmada, Pehlivanoglu (1986) ve Kurum (1992)'den yararlanılarak orman içi dinlenme yerine gelen ziyaretçilerin özellikleri ve alana yönelik özellikler, eksiklikler ve taleplere yönelik bir anket hazırlanmış, Devlet İstatistik Enstitüsü'ne sunulmuştur. Anket, enstitü uzmanlarının görüşleri doğrultusunda düzeltilerek, bir hafta sonunda iki anketör tarafından araştırma alanına gelen 50 ziyaretçiye uygulanmıştır. Yapılan ankette piknik alanına yönelik sorular ile ziyaretçi özellikleri, eğilimleri ve isteklerine yönelik sorular sorulmuş, tüm anket verileri, bilgisayar ortamına aktarılarak, grafiksel sonuçlar elde edilmiştir.

Çalışmanın son aşamasında, tüm alan verileri ORPDF yöntemine göre değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda alana ilişkin yüksek değerdeki rekreasyon kaynakları saptanmıştır. Düşük değerdeki rekreasyon kaynaklarının bazılarının geliştirilmesi olanakları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırma Bulguları

Anket sonuçlarından elde edilen bulgular: Rekreasyon kaynaklarını belirleme ve geliştirme konusunda kararların alınabilmesi için alana ait verilerin incelenmesi yanında kullanıcı özellikleri ile istek ve önerilerinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu amaçla oluşturulan anket, Hoşbebe Orman İçi Dinlenme Yeri ziyaretçilerine ve piknik alanına yönelik soruları içermektedir. Anket çalışmasından elde edilen sonuçlar, inceleme alanıyla ilgili verileri ve ziyaretçilerle ilgili sosyo-ekonomik verileri içermesi açısından önem taşımaktadır.

Anket sonuçlarına göre, ziyaretçiler piknik alanını %80 oranında Haziran, Temmuz, Ağustos dönemlerinde, %12 oranında Eylül, Ekim ve Kasım aylarında, %8 oranında ise Mart, Nisan, Mayıs aylarında ziyaret etmektedirler. Buna göre piknik alanı çoğunlukla yazın kullanılmakta, sonbahar ve ilkbaharda az sayıda ziyaretçi gelmektedir. Kış aylarında ise piknik alanı kullanılmamaktadır.

Ziyaretçilerin alana gelirken tercih ettikleri araç türünü %92 oranıyla özel araçlar oluşturmaktadır. Ziyaretçiler buldukları yerin uzaklığına göre, genellikle kendi araçları ile piknik alanına gelmektedirler. Ayrıca Nallıhan'da oturan kullanıcıların bir kısmı yakınlığı nedeniyle piknik alanına yaya olarak gelmektedirler. Piknik alanına yaya olarak gelenlerin oranı %8 olarak belirlenmiştir.

Ankete göre piknik alanına %32 oranıyla en çok ayda bir gelmektedir. Bunu %22'lik oranıyla haftada bir ve

Çizelge 1. Rekreasyon potansiyelini değerlendirmede kullanılan değerler (Gülez 1990)

Sembol	Anlamı	Maksimum puan (öğenin ağırlık puanı)
P	Peyzaj değeri	35
I	İklim değeri	25
U	Ulaşılabilirlik	20
RK	Rekreatif kolaylık	20
OSE	Olumsuz etkenler	0 (minimum -10)
% RP	Rekreasyon potansiyeli (%)	100

Çizelge 2. Orman içi rekreasyon potansiyelini değerlendirme formu (Güleç 1990)

Formüldeki öğeler	Değ. puanı	Ögenin özellikleri	Max. puan	Açıklama	Puan	
Peyzaj değeri (P)	4	Alanın büyüklüğü	4	10 ha.'dan büyük 5-10 ha 1-5 ha 0.5-1 ha	4 3 2 1	
		8	Bitki örtüsü	8	Ağaçlık, çalılık, çayırılık	7-8
					Yalnız ağaçlık ve çayırılık	6-7
					Çalılık, çayırılık, seyrek ağaçlık	5-6
	Çayırılık, seyrek ağaçlık				4-5	
	Yalnız çalılık ve çayırılık				3-4	
	Çalılık, seyrek ağaçlık	3-4				
	Çayırılık, seyrek çalılık	2-3				
Yalnız çayırılık	1-3					
8	Deniz, göl, akarsular	8	Deniz kıyısı	7-8		
			Göl kıyısı	6-7		
5	Yüzeysel durum	5	Akarsu kıyısı	4-5		
			Dereleler	1-4		
			Düz alan	5		
4	Görsel kalite	4	Hafif dalgalı	4		
			Az meyilli, yer yer düzlük	3		
			Az engebeli	2		
6	Diğer özellikler	6	Orta engebeli	1		
			Panoramik görünüm	3-4		
İklim değeri (İ)	10	Sıcaklık	10	Yaz ayları (Haz. Tem. Ağus.) ortalaması C° 16-17-18-19-20-21-22-23-24-25 34-33-32-31-30-29-28-27-26-25 P. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10		
				Yağış	8	Yaz ayları (Haz. Tem. Ağus.) toplamı mm -50-100-150-200-250-300-350-400 P 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1
	5	Güneşlenme	5	Yaz ayları bulutluluk ort. Bulutluluk: 0-2, 2-4, 4-6, 6-8, 8-9 P. 5 4 3 2 1		
				Rüzgarlılık	2	Yaz ayları ortalama rüzgar hızı 1 m/sec'den az 1-3 m/sec
Ulaşılabilirlik (U)	4	Bulunduğu bölgenin turistik önemi	4	Akdeniz, Ege, Marmara kıyı bandı	3-4	
				Karadeniz kıyı bandı	2-3	
	5	Bulunduğu bölgede en az 100.000 nüfuslu kent olması	5	Önemli karayolu güzergahları, turizmde öncelikli yöreler	1-3	
				20 km'ye kadar uzaklık	4-5	
	4	Ulaşılan zaman süresi (yakındaki en az 5.000 nüfuslu kentten)	4	50 "	3-4	
				100 "	2-3	
4	Ulaşım (taksi ve özel oto dışında)	4	200 "	1-2		
			Yürüyerek 1 saate kadar ya da taşıtla 0-1/2 saat	4		
3	Ulaşımda diğer kolaylıklar	3	1/2 "	3		
			1-2 "	2		
Rekreatif kolaylıklar (RK)	4	Piknik tesisleri	4	2-3 "	1	
				Sabit piknik masa, ocak vb. (niteliklerine göre)	1-4	
	3	Su durumu	3	Yürüyerek gidebilme ya da her an taşıt bulabilme	3-4	
				Belirli saatlerde taşıt bulabilme	1-3	
	2	Geceleme tesisleri	2	Örneğin teleferik olması, denizden ulaşılabilme vb.	1-3	
				Sabit geceleme tesisleri	2	
	2	WC'ler	2	Çadır ya da çadırsız kamp kurabilme olanakları	1-2	
				Niteliklerine göre	1-2	
2	Otopark	2	Niteliklerine göre	1-2		
			Niteliklerine göre	1-2		
2	Kır gazinosu, satış büfesi	2	Niteliklerine göre	1-2		
			Sürekli bekçi / görevli	2		
3	Diğer kolaylıklar	3	Hafta sonlarında görevli	1		
			Örneğin plaj, kabin ve duş tesisleri, kiralık sandal, top vb. (niteliklerine göre)	1-3		
Olumsuz etkenler (OSE)	-3	Hava kirliliği	-3	Kirliilik derecesine göre	-1 - (-3)	
				Güvence durumuna göre	-1 - (-2)	
	-1	Su kirliliği	-1	Deniz, göl ve akarsular için	Alanda yeterli bakımın yapılmaması	Trafik, kalabalık vb. gürültüler
	-2	Diğer olumsuz etkenler	-2	Örneğin taş çakıl ocakları, inşaat ve fabrika kalıntıları vb.	-1 - (-2)	
						Genel Toplam Puan ya da Orman İçi Rekreasyon Potansiyeli (%):

onbeş günde bir gelme sıklığı izlemektedir. Diğer yandan çok ender gelenler %18, yılda bir gelenler %8, ilk kez gelenler ise %2 oranına sahiptir. Piknik alanını en fazla ziyaret etme oranının ayda bir olması, piknik alanının kullanım yoğunluğu hakkında bilgi vermektedir. Kullanım yoğunluğunun düşük olmasında ulaşım zorlukları etkili olmaktadır. Ancak daha sık gelenlerin oranı da çok küçük değildir ve haftada ve onbeş günde bir gelenlerin piknik alanına yakın yerlerde oturdukları anlaşılmaktadır. Ziyaretçilerin %56'sı piknik alanına 5-10 dakikada gelebilmektedirler. En düşük oranı ise (%2) 1-1,5 saatte gelenler oluşturmaktadır. 5-10 dakikada gelenleri yakın mesafede, yani Nallihan'da ya da Akdere köyünde oturanların oluşturduğu anlaşılmaktadır. Piknik alanına en uzak mesafede oturan ziyaretçiler ise 1-1,5 saat uzaklıkta oturmaktadırlar.

Piknik ve alt yapı tesisleri, ziyaretçilerin %72'si tarafından yeterli bulunmamış, bunun yanı sıra ziyaretçilerin %24'ü tesisleri yeterli bulurken, %4'ü ise kısmen yeterli bulmuştur.

Rekreasyon alanlarının değerlendirilmesinde önemli etkenlerden biri olan güvenlik konusunda sorulan soruya ziyaretçilerin %78'i olumlu yanıt vermiş ve piknik alanını güvenli bulduklarını söylemişlerdir. Bu yüksek orandan piknik alanında güvenlikle ilgili fazla bir sorun yaşanmadığı anlaşılmaktadır.

Piknik alanını ziyaretçilerin %52'si kirli, kalan %48'i ise temiz bulmaktadırlar. Anket süresince yapılan gözlemlerde ise ziyaretçilerin piknik alanını kullanırken temizliğe özen gösterdikleri gözlenmiştir. Ancak piknik alanının hemen yanında çöp yığınları bulunmaktadır.

Piknik alanında ziyaretçiler tarafından yetersiz görülen hizmetler şu şekilde sıralanmaktadır: Bakım (%24), çevre düzenleme (%22), çocuk oyun alanı (%16), piknik tesisleri (%12), spor tesisi (%16), WC (%4), Büfe (%4), otopark (%2). Buna göre en önemli eksiklikler piknik alanının bakımsız oluşu ve spor tesisi olmayışıdır.

Orman içi dinlenme yeri yoğunlukla çevredeki en yakın yer olması ve ulaşım kolaylığı (%46) nedeniyle tercih edilmektedir. Orman içinde özgür olma ve temiz hava alma isteği (%24) ise diğer önemli tercih sebebi olarak saptanmıştır. Bu verilerden piknik alanının, orman içinde olması ve ziyaretçilere yakın mesafede bulunması nedeniyle tercih edildiği anlaşılmaktadır.

Piknik alanına ilişkin alt yapı hizmetleri, ulaşım, güvenlik ve kirlilik verileri de rekreasyon kaynakları açısından son derece önem taşıyan özelliklerdir.

Bunun yanı sıra ziyaretçi verileri, ziyaretçilerin sosyo-kültürel ve ekonomik yapısını ortaya koyabilmek ve rekreasyon alanıyla ilgili, ilişki ve eğilimlerini belirlemek açısından önemli olduğu için ziyaretçilere, yaşları, eğitim durumları, meslekleri, gelirleri, aile durumları ve yerleşim durumları ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

Ziyaretçilerin büyük kısmı 31-40 yaş arası orta yaş grubunu, kalan kısmı ise 20-30 yaş grubunu oluşturmaktadır.

Ziyaretçiler piknik alanına genellikle aileleriyle gelmektedirler. Ailelerdeki birey sayısına göre en yüksek dağılımı, birey sayısı dört kişi olan aileler oluşturmaktadır. En düşük dağılımı ise birey sayısı altı kişilik aileler oluşturmaktadır.

Ziyaretçilerin meslek dağılımına bakıldığında, en yüksek oranı, %40 ile ev hanımları oluşturmaktadır. Eğilim durumunda ise %46 oranıyla ilköğretim mezunları en yüksek oranda bulunmaktadır.

Ziyaretçilerin büyük çoğunluğu Nallihan'da oturmaktadır. Arkasından ise Beypazarı ve Çayırhan yerleşimleri gelmektedir. Ankara'dan ve Akdere Köyünden ise ziyaretçi bulunmamaktadır.

Hoşebe Orman İçi Dinlenme Yeri yapılan anket çalışması ziyaretçilerin ekonomik ve sosyal yapısı, istek ve eğilimleri hakkında bilgi vermiştir. Bu veriler, araştırmada rekreasyon kaynaklarının değerlendirilmesinde kullanılacak verilerin önemli bir kısmını oluşturmaktadır.

Doğal ve kültürel kaynaklardan elde edilen bulgular: Çalışma kapsamında ele alınan doğal ve kültürel verilerin rekreasyonel kaynak değerleri, Gülez (1990)'in orman içi rekreasyon potansiyelinin saptanması yöntemiyle, orman içi rekreasyon potansiyeli değerlendirme formunda bulunan kriterlere uygun değerlendirme puanları verilerek saptanmıştır.

Bu forma göre alanın peyzaj değeri, büyüklüğü, bitki örtüsü, su varlığı, yüzeysel durumu, görsel kalitesi ve diğer özellikleri kriterleriyle değerlendirilmiş ve şu sonuçlar elde edilmiştir:

- Alanın büyüklüğü 5-10 ha arasında olduğundan değerlendirme puanı buna karşılık gelen 3'tür. Bitki örtüsü, çalılık, çayırılık ve seyrek ağaçlık olduğundan, değerlendirme puanı 6'dır. Alanda peyzaj değeri açısından su kaynağı bulunmadığından, bu kriter değerlendirme puanı verilmemiştir. Yüzeysel durum, alanda az meyil ve yer yer düzlük olarak tespit edildiğinden, değerlendirme puanı 3'tür. Görsel kalite olarak alanın güzel görüş ve vivalara sahip olduğu belirlendiğinden, değerlendirme puanı, 3'tür. Peyzaj değeri açısından alanın diğer bir özelliği, anıt ağaç niteliğindeki ardıc ağaçlarıdır. Bu değer, 5 puan olarak değerlendirilmiştir. Buna göre alanın peyzaj değeri, P=20'dir.

Değerlendirme formunda yer alan öğelerden biri de iklimdir. İklim değeri olarak, sıcaklık, yağış, güneşlenme, rüzgarlılık değerleri ele alınmıştır. Bu değerlerin yaz aylarındaki ortalamaları ve toplamları değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Yaz ayları, orman içi rekreasyon aktivitelerinin en yoğun olduğu dönemler olduğundan bu dönemdeki değerlerin tespit edilmesi ve puanlandırılması değerlendirme yöntemi açısından uygun görülmüştür.

- Alanda yaz aylarındaki sıcaklık ortalaması 22°C olduğundan, değerlendirme puanı 7'dir. Yaz aylarındaki yağış toplamı 33 mm olduğundan, çizelgede en düşük değer olan 50 mm'ye karşılık olarak alınmış ve 8 değerlendirme puanı verilmiştir. Alanın güneşlenme durumu 4'tür ve aynı puana karşılık gelmektedir. Rüzgarlılık ise yaz ayları ortalama rüzgar hızıdır ve alanda

2 m/s olduğundan değerlendirme puanı 1'dir. Buna göre iklim değeri, $I = 20$ olarak belirlenmiştir.

Diğer bir rekreasyon kaynak değeri olan ulaşılabilirlik ise, alanın bulunduğu bölgenin turistik önemi, bulunduğu bölgedeki büyük ve küçük yerleşim yerlerine uzaklığı, alana ulaşılabilirlik ve ulaşım kolaylıkları kriterleriyle değerlendirilmiştir.

- Orman içi dinlenme yerinin turistik önemi, Ankara-İstanbul karayolu üzerinde olmasından kaynaklanmaktadır. Bu değer, 3 puan olarak tespit edilmiştir. Alanın bulunduğu bölgede en az 100.000 nüfuslu kent olan Beypazarı 50 km uzaklıkta bulunmaktadır ve bu kriterin değerlendirme puanı 3'tür. Alana ulaşım süresi Nallıhan ilçesinden taşıtla yarım saatten az olduğundan, değerlendirme puanı 4'tür, Alana yürüyerek gidilebildiğinden, ancak alana giden taksi ya da oto dışında bir araç bulunmadığından değerlendirme puanı 3 olarak verilmiştir. Ulaşımı kolaylaştıracak başka imkanlar olmadığından ulaşım kolaylıklar kriterine puan verilmemiştir. Bu kriterlerin puanları toplandığında ulaşım değeri, $U = 13$ olarak belirlenmiştir.

- Rekreatif kolaylık, alanın sunduğu tesisler ve kolaylıkları içeren rekreasyon değeridir. Bu değerlerden ilki piknik tesisleridir. Piknik tesisleri alanda yapılan gözlemler ve tespitlerle yeterli sayıda görüldüğünden ancak nitelik olarak yetersiz olduğundan, değerlendirme puanı 2'dir. Alanın içme ve kullanma suyu olanakları yeterlidir ve bu kriterin değeri 3'tür. Alanda ziyaretçiler için geceleme tesisleri bulunmadığından bu kriter puanı verilmemiştir. Alanda WC'ler ve otopark yeterli olup, değerlendirme puanı 2'dir. Alanda kır gazinosu vardır ancak satış büfesi bulunmamaktadır. Bu nedenle değerlendirme puanı 1'dir. Alanda güvenlik açısından bekçi bulunmaktadır ancak, sadece gündüzleri görev yapmaktadır ve yeterli değildir. Güvenlik açısından değerlendirme puanı 1 olarak verilmiştir. Bunların dışında alanda rekreatif kolaylık sağlayan bir değer bulunmamaktadır. Buna göre bu bölümün rekreatif kolaylık değeri, $RK = 11$ 'dir.

Son olarak rekreasyon değerini olumsuz etkileyen faktörler değerlendirilmiştir. Bunlar, hava kirliliği, güvenlik durumu, su kirliliği, bakımsızlık, gürültü ve diğer olumsuz etkenlerdir.

- Alanda hava kirliliği karayoluna yakın olması nedeniyle görülmektedir. Ancak, karayolundan uzaklık ve bitkisel örtünün ve yüksekliğin olumlu etkileri nedeniyle puanı -1 olarak saptanmıştır. Alanda giriş kontrol birimi olmadığından alanın güvenliği yetersiz bulunmuş ve bu kriter de -1 olarak değerlendirilmiştir. Alanda su varlığı açısından yeterli derecede bir kaynak görülmediğinden, su kirliliği kriterine puan verilmemiştir. Alanın bakımı ise yetersiz olduğundan bu kriter de -1 puan verilmiştir. Gürültü açısından ise alandan geçen ve Nallıhan ve Akdere Köyüne hizmet eden ve Akdere Köyünü Ankara-İstanbul yoluna ve Nallıhan'a bağlayan yol olması nedeniyle yoğunluk kazanan asfalt yol nedeniyle -1 puan olarak değerlendirilmiştir. Diğer olumsuz etken ise alan sınırında bulunan çöp alanıdır ve bu nedenle bu kriterin değerlendirme puanı -1 olarak verilmiştir. Rekreasyon

kaynak değeri açısından olumsuz etkenler (OSE) puanı toplamı ise -5 olarak bulunmuştur.

Buna göre Hoşbebe Orman İçi Dinlenme Yerinin şimdiki rekreasyon potansiyeli,

$$P+U+RK+OSE=\%RP \\ 20+20+13+11+(-5)=\%59'dur.$$

Bu oranlara göre alanın rekreasyon değerinin düşük olduğu görülmektedir. Araştırmanın amacı olan rekreasyon potansiyelinin geliştirilmesi olanakları ise, rekreasyon potansiyeli değerlendirme formuna göre son bölümde ele alınacaktır.

Tartışma ve Sonuç

Rekreasyonel aktiviteler günümüz insanının önemli bir ihtiyacı haline gelmiştir. Ülkemizde göç, hızlı ve plansız kentleşme, yoğun iş yaşamı gibi faktörler nedeniyle insanlar dinlenmek ve yenilenmek için doğal alanlara yönelmektedir. Özellikle kent içinde ve kent çevresindeki yeşil alanlar, kent insanının rekreasyon ihtiyacını karşıladığı önemli alanlar haline gelmiştir.

Kent çevresinde bulunan orman içi dinlenme yerleri ise doğal zenginlikleri, temiz havası ve ulaşılabilirlikleri ile kent insanını çeken önemli rekreasyon alanlarıdır. Ancak, nüfusun hızla artması ve giderek artan rekreasyon ihtiyacı, tüm doğal alanların olduğu gibi orman içi dinlenme yerlerinin de bu ihtiyacı karşılayamamasına neden olmaktadır. İnsanların rekreasyon taleplerini karşılamak, kent yakınlarında bulunan bu alanların rekreasyon potansiyellerinin artırılması ve yeni orman içi dinlenme yerlerinin düzenlenmesi ile mümkün olmaktadır. Bu düzenlemeler ile yoğunluktan kaynaklanan olumsuz etkiler önlenirken ve orman içi dinlenme yerlerinin kaynaklarının korunması ve sürekliliği de sağlanabilir.

Hoşbebe Orman İçi Dinlenme Yeri, öncelikle Ankara İli içindeki ender orman içi dinlenme yerlerinden biri olması açısından önem taşımaktadır. Özellikle Nallıhan ve çevresinde bulunan Çayırhan ve Beypazarı halkının rekreasyon gereksinimlerini karşılayan alanlardan biridir.

Ziyaretçilerin ve alanın özelliklerini, alandaki eksiklikleri ve alana yönelik talepleri belirlemek amacıyla hazırlanan anket, çalışmanın önemli bir kısmını oluşturmuştur. Yeterli denek sayısının 50 kişi olarak belirlenmesi nedeniyle anket tek bir seferde uygulanmıştır. Ancak, anketin, yaz aylarında farklı dönemlerde uygulanmasıyla daha sağlıklı sonuçlar elde edilmesi açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

Hoşbebe Orman İçi Dinlenme Yeri, orman içi rekreasyon potansiyeli değerlendirme formuna göre peyzaj değeri açısından yüksek, rekreatif kolaylıklar açısından düşük değere sahiptir. Alanın doğal kaynaklar açısından ve Nallıhan ile diğer çevre yerleşimlere rekreasyon olanakları sağlaması yönünden önemi düşünüldüğünde, doğal kaynaklarının korunması ve rekreasyon olanaklarının artırılması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Bu amaçla Hoşbebe Orman İçi Dinlenme Yeri'nin gelecekte rekreasyon potansiyelinin artırılması olanakları, orman içi dinlenme yeri rekreasyon potansiyelini değerlendirme formu temel alınarak Orman İçi Dinlenme Yeri Rekreasyon Potansiyelini Geliştirme Formunda değerlendirilmiş ve aşağıdaki sonuçlara varılmıştır:

Alanın peyzaj ve iklim değerlerini değiştirme olanağı olamayacağından, ulaşılabilirlik ile rekreasyonel kolaylıklara ilişkin özelliklerin geliştirilmesi ile alandaki olumsuz etkilerin azaltılması olanakları üzerinde durulmuştur.

- Buna göre; alana ulaşılabilirlik kriteri incelendiğinde; alana her an taşıt bulabilme olanağının olmadığı ortaya çıkmıştır. Ziyaretçi verilerinden Hoşbebe Orman İçi Dinlenme Yeri'ne Beypazarı ve Çayırhan'dan gelen ziyaretçilerin özel araçlarıyla geldikleri görülmektedir. Bu yerleşimlerden arabası olmayan insanların da orman içi dinlenme yerinden faydalanabilmeleri için yerel belediyelerce toplu taşıma araçlarının tahsis edilmesi yerinde olacaktır. Böylelikle bu kriterin gelecekte alacağı puan, $U = 13+4=17$ olacaktır.

- Rekreatif kolaylıklar incelendiğinde; piknik tesislerinin nitelik olarak yetersiz olduğu ve spor tesislerinin olmadığı görülmektedir. Bu nedenle araştırma alanında niceliksel olarak yeterli görülen piknik üniteleri, çocuk oyun aletleri vb. tesislerin niteliklerinin de artırılması gerekmektedir. Bu nedenle eski ve kullanılmayacak durumdaki donatıların yenilenmesi yerinde olacaktır.

Ziyaretçi verilerinden anlaşıldığına göre alanda spor tesislerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle rekreasyon olanaklarını artırmak ve ziyaretçilerin rekreasyon ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla alanda uygun yerlerde spor tesisleri yapılabilir.

Orman içi dinlenme yerinde bir satış büfesinin olmaması, ziyaretçiler açısından önemli bir ihtiyaçtır. Anket sonuçlarından ve alanda yapılan gözlemlerden, ziyaretçilerin yiyeceklerini yanlarında getirmelerine rağmen, yiyecek, içecek vb. şeylere ihtiyaç duydukları anlaşılmıştır. Bu nedenle bir satış büfesinin yapılması gereklidir.

Alanda sadece bir tek görevlinin bulunması, özellikle hafta sonlarında koruma ve denetim açısından yetersizdir. Bu nedenle güvenlik ve denetim açısından görevlilerin artırılması gerekmektedir.

Bu önlemler alındığında alanın rekreatif kolaylıklar açısından değeri, $RK = 15$ olacaktır.

= Alandaki olumsuz etkenler, güvenlik, bakım ve atık alanları açısından tekrar ele alınmıştır. Buna göre;

Araştırma alanında bir kontrol biriminin olmaması, ziyaretçilerin güvenliği ve denetimi açısından sorun yaratmaktadır. Piknik alanında mutlaka giriş kontrol biriminin bulunması, cüzi bir miktar da olsa kaynak sağlamak için bilet kesilmesi ve bu yolla kullanıcı yoğunluğunun zaman zaman denetlenmesinin sağlanması

gerekmektedir. Alandaki görevli sayısının da artırılmasıyla birlikte alanın güvenlik sorunu ortadan kalkacaktır.

Alanın bakımsızlığı önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Sunulan hizmetlerin yanında kaynakların korunması bu kriterde değerlendirilmiştir.

Alanda özellikle mezarlık çevresinde yoğun olarak bulunan yaşlı ardıç ağaçlarının korunması için bu kısımda piknik ünitelerine yer verilmemelidir. Diğer kısımlarda ise bu ağaçların olduğu yerlerin çok yakınındaki piknik üniteleri uzaklaştırılmalıdır. Yer yer tahrip edildiği görülen orman altı örtüsünün gelişmesi için de bu bölümlerde piknik tesislerine yer verilmemelidir. Sonraçan bitkilendirilen kısımlardaki ağaçların ise bakımı yapılarak gelişmeleri sağlanmalıdır.

Orman içi dinlenme yerinin sınırında bulunan ve otopark olarak kullanılan kısımda seyrek de olsa ağaçların zarar gördüğü görülmektedir. Otopark alanına uzak olan bu kısımda alanın bir bölümünün otopark olarak ayrılması, bu alandaki tüm bitkilerin ve toprak yapısının zarar görmesini önleyecektir.

Alandaki diğer olumsuz etkenlerden biri ise piknik alanında atıkların toplanması ve boşaltılması sorunudur. Piknik alanındaki atıklar halen Nallihan Belediyesi'nde toplanmaktadır. Ancak daha önce de belirtildiği üzere piknik alanının yanında çöplerin boşaltılmakta olduğu bir saha bulunmaktadır. Bu sahanın temizlenmesi ve piknik alanı çevresine çöp boşaltılmaması için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu önlemler alındığında bu olumsuz etki ortadan kalkmış olacaktır.

Ayrıca orman içi dinlenme yerlerinde rekreasyon faaliyetlerinden kaynaklanan olumsuz etkiler, bu alanların korunması gerektiğini ortaya çıkarmaktadır. Doğal ve kültürel kaynakların korunması ve sürekliliğinin sağlanması için doğru kullanım kararlarının alana uygulanması, yanlış kullanılan alanlarda gerekli koruma önlemlerinin alınması gerekmektedir (Mol 1979, Gündüz 1998).

Bu değerlendirmelere göre, Hoşbebe Orman İçi Dinlenme Yeri'nin gelecekte rekreasyon potansiyeli;

$$P+I+U+RK+OSE=\%RP$$

$$20+20+17+15+(-5)=\% 67 \text{ dir.}$$

Gerekli önlemlerin alınması ile rekreasyonel kullanımdan kaynaklanan doğal kaynaklar üzerindeki zararlanmalar da önlenmiş olacaktır.

Hoşbebe Orman İçi Dinlenme Yeri daha önce sözedilen Nallihan ve Çayırhan yerleşimleri açısından son derece önemli bir rekreasyon alanı durumundadır. Beypazarı ise alandan biraz daha uzak mesafede olması ve yakınında cazip rekreasyon alanları bulunması açısından ikincil bir önerme sahiptir. Hoşbebe Orman İçi Dinlenme Yeri'nin rekreasyon kaynaklarının geliştirilmesi, yöre halkının rekreasyon ihtiyacının karşılanması ve bu alanın tanınması ve korunması açısından gerekli görülmektedir.

Kaynaklar

- Güleç, S. 1990. Orman içi rekreasyon potansiyelinin saptanması için geliştirilen bir değerlendirme yöntemi. İstanbul Üniv. Orman Fak. Dergisi, 40, 2, İstanbul.
- Gündüz, S. 1998. Koruma-Kullanım İlkeleri Çerçevesinde Beynam Muhafaza Ormanı'nın Rekreasyonel Taşıma Kapasitesinin Saptanması Üzerine Bir Araştırma, Ankara Üniv. Fen Bilimleri Enst., Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Kiper, U. 1994. Nallıhan Çevresi Fiziki Coğrafyası ve Arazi Kullanımı Üzerine Bir Araştırma, Gazi Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Ana Bilim Dalı, Master Tezi, Anlara.
- KGM, 2000. Karayolları Genel Müdürlüğü, Türkiye Karayolları Haritası, Ankara.
- KHGM, 1992. Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı, "Ankara İli Arazi Varlığı Raporu", Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, İl Rapor No: 06, Ankara.
- Kurum, E. 1992. Beynam Muhafaza Ormanı ve Yakın Çevresinin Ankara Kenti Rekreasyon Sistemi Açısından Koruma-Kullanım ve Planlama İlkelerinin Saptanması Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniv. Fen Bilimleri Enst., Doktora Tezi, Ankara.
- MGM, 2000. Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Nallıhan Meteoroloji İstasyonu İklim Verileri Raporu, Ankara.
- Mol, T. 1979. Rekreasyon alanları ve orman koruması ilişkisi. İstanbul Üniv. Orman Fak. Dergisi, 29, 2, İstanbul.
- MPGM, 1992. T.C. Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü Orman İçi Dinlenme Yerleri Dairesi Başkanlığı, Hoşbebe Orman İçi Dinlenme Yeri Plan Raporu, Ankara.
- Pehlivanoğlu, T. 1986. Belgrad Ormanının Rekreasyon Potansiyeli ve Planlama İlkelerinin Saptanması, İstanbul Üniv. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.

İletişim adresi:
 Nilgöl KARADENİZ
 Ankara Üniv. Ziraat Fakültesi
 Peyzaj Mimarlığı Bölümü-Ankara
 Tel: 0 312 317 05 50/1361
 E-mail: karaden@agri.ankara.edu.tr